

ILYY

IISALMEN LUONNON YSTÄVÄIN YHDISTYS ry.
JÄSENTIEDOTE

ILYY 30-VUOTTA

juhlajulkaisu joulukuu 1982

ILYY TIEDOTE 1/82

Julkaisija Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistys ry
Vastaava
toimittaja Kai Jäderholm
Pihlajakatu 4 B 10, 74130 Iisalmi 3
Puh. 977/26363

HALLITUKSEN JÄSENET

Puh.joht. A.J. Huuskonen, Malmikatu 11
puh. 21486
Vara puh.joht. E.A. Antikainen, Rinteentie 28
puh. 22307
Rahastonhoit. Viljo Åberg, Satamakatu 3 B
puh. 21307
Sihteeri Kai Jäderholm, Pihlajakatu 4 B
puh. 26363
Muut jäsenet Laila Järnfors, Kulmakatu 3 A
puh. 23094
Jaakko Laasanen, Kirkonsalmentie 99
puh. 22691
Pertti Smederg, Pohjoisrinne 11
puh. 23344
Matti Tallgren, Niiralanniemi
puh. 22808
Lassi Tallgren, Niiralanniemi
puh. 22808

Viljo Åberg

Iisalmen Luonnon Ystävain Yhdistyksen historiikki ajoilta 1952 - 1962

Yhdistyksen synty ja kehitys

Vuonna 1952 3 päivänä joulukuuta kokoontui Iisalmissa, nykyisessä raatihuoneessa, sellaisen pienen kaupungin kaupungintalossa, joukko luonnosta kiinnostuneita kaupunkilaisia. Kokouksen kooilekutsumisen puuhmiehenä oli ollut tohtori A.J.Huuskonen. Oikeastaan alkusyytäys oli tullut Kuopion Luonnon Ystävain Yhdistyksen taholta, ja sieltä oliikin nyt kokouksessa läsnä kouluneuvos Kurt H. Envald rouvineen ja tohtori Vali Käsänen, jotka selostivat Kuopion Yhdistyksen toimintaa. Iisalmelaisia oli kokouksessa läsnä kaikkiaan 13.

Vilkkaan keskustelun jälkeen päätettiin perustaa luontoyhdistys, jolle annettiin Kuopion mallin mukaan/Iisalmen Luonnon Ystävain Yhdistys. Kaikki läsnäolevat iisalmelaiset liittyivät yhdistykseen. Näistä 13:sta perustajajäsenestä toimii yhdistyksessä vielä kolme, nimittäin A.J.Huuskonen, Vilho Kiuru ja Viljo Åberg.

Kokouksessa valittiin kolmihenkinen toimikunta laatimaan sääntöehdotusta yhdistykselle. Se laati säännöt nopeasti, olihan esimerkkinä vanhan seuran, Kuopion Luonnon Ystävain Yhdistyksen / säännöt. Säännöissä määriteltiin yhdistyksen tarkoitus seuraavasti:

Yhdistyksen tarkoituksena on herättää ja ylläpitää harrastusta luonnon tuntemiseen, tutkimiseen ja suojelemiseen. Nämä periaatteet ovat yhä edelleen yhdistyksen tarkoituksena.

Yhdistyksen yleinen kokous pidettiin 16.2.1953, jolloin säännöt hyväksyttiin ja yhdistykselle valittiin puheenjohtaja ja hallitus. Puheenjohtajaksi tuli apteekkari J.V.Ruuhiala ja varapuheenjohtajaksi lehtori Emil Riihiala sekä hallituksen muiksi jäseniksi tohtori A.J.Huuskonen, metsänhoitaja Walter Gulin, puutarhuri Paavo Lietsala, maisteri Ester Ervola, konduktööri Jukka Matilainen ja maanmittausinsinööri Viljo Åberg, joiden joukosta yhdistyksen sihteeriksi valittiin A.J.Huuskonen.

Yhdistys oli näin järjestäytynyt, mutta samalla oli päätetty, että yhdistystä ei toistaiseksi rekisteröidä. Toiminta alkoi virkeänä. Vuoden 1953 aikana kokoonnuttiin kaksi kertaa ja tehtiin kaksi retkeäkin. Näistä toinen retki suuntautui Pörsänmäen valkovuokkoalueelle, joka sitten koko kuluun 30 vuoden ajan on näytellyt tärkeää kohtetta yhdistyksen toiminnassa. Jäsenmääräkin oli vuoden 1953 loppuun mennessä kohonnut 19:ään.

Seuraavat vuodet toivat sitten takaiskun. Yhdistys ei kokoontunut lainkaan, mikäin seikkaan vaikutti oleellisesti se, että yhdistyksen puheenjohtaja J.V.Ruuhiala ja varapuheenjohtaja Emil Kiihiäho kuolivat.

Yhdistyksen kokouksessa 11.11.1960, jossa oli läsnä 12 jäsentä, valittiin yhdistykselle uusi puheenjohtaja ja väliaikainen hallitus. Puheenjohtajaksi tuli tohtori A.J.Huuskonen ja varapuheenjohtajaksi lehtori Seppo Eurola sekä hallituksen jäseniksi lehtori Esteri Ervola, metsänhoitaja Kauko Luoma, ent. junailijat Jukka ja Kalle Matilainen, puutarhuri Paavo Lietsala ja maanmittausinsinööri Viljo Åberg.

Kokouksessa otettiin esille myös kysymys toiminnan jatkamisesta, toimintakun oli ollut alkuinnostuksen jälkeen kovin kituliasta. Kuitenkin olivat seurain jäsenet tuonakin aikana olleet mukana luontoharrastuksessa kukin omalla suunnallaan. Päätökseksi kokouksessa tuli, että yhdistyksen toimintaa jatketaan sääntöjen mukaisesti.

Uutta toimintahankeä ei kuitenkaan saatu yhdistykseen, ja koko 1960-luku oli yhdistyksessä hiljaiseloa. Yksityiset luonnonharrastajat toimivat edelleen kukin omalla sarallaan.

Näin saavuttiin vihdoin 1970-luvulle, joka toi suuria muutoksia Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistyksen toimintaan. Vuoden 1970 alusta liittyi Iisalmen kaupunkiin Iisalmen maalaiskunta, ja asukasluku kohosi 7500 :sta 20.000 :een. Kaupungin pinta-alaakin nousi 11 km² :stä 863 km² :iin. Yhdistyksen toiminta-alue oli kyllä alunperinkin ollut koko Ylä-Savo, mutta kaupungin suureneminen toi myös lisämahdollisuuksia yhdistystoiminnalle.

Ennen kaikkea yhdistyksen toiminnan vilkastumiseen vaikutti paikkakunnalle tulleet uudet ja innostuneet ammattibiologit, Eero Antikainen, Matti ja Eini Tallgren, Uolevi Skerén, Ossi Ojanen ja monet muut sekä myöskin monet mukaan tulleet nuoret luonnonharrastajat, kuten Jaakko Laasanen, Juhana Keinulainen, Maritti Järnfors, Pertti Smedberg/y.m. Kun samaan aikaan yhteiskuntaan levisi laaja harrastus luontoon ja ympäristönsuojeluun, oli pohja yhdistyksen toiminnalle seatu.

Syksyllä 1970 pidettiin yhdistyksen kokous innostuneen mielialan vallitessa. Puheenjohtajaksi valittiin entinen puheenjohtaja tohtori A.J.Huuskonen ja varapuheenjohtajaksi maanmittausinsinööri Viljo Åberg sekä sihteeriksi FL Eero Antikainen ja muiksi hallituksen jäseniksi tohtori Vuokko-Maija Heilala, nuorisosihteeriksi Jaakko Laasanen, rehtori Almo Samola lehtori Matti Tallgren ja nuorten luontoseura Saperdan edustaja. Yhdistyksen päätettiin joiltain osin uusia. Samoin päätettiin, että yhdistys nyt rekisteröidään. Seuravassa kokouksessa 14.4.1971 hyväksyttiin sääntöjen muutokset ja yhdistys merkittiin yhdistysrekisteriin 4.1.1972.

Yhdistyksen puheenjohtaja on vuodesta 1960 lähtien toiminut FT h.c A.J. Huuskonen. Tällä hetkellä on varapuheenjohtajana FT Eero Antikainen ja sihteerinä sairaanhoitaja Kai Jäderholm sekä rahastonhoitajana yli-ins. Viljo Åberg. Muina hallituksen jäseninä on lehtori Matti Tallgren, opettaja Pertti Smedberg, kanslisti Laila Järnfors sekä Saperdan edustajana lukiolainen Lassi Tallgren.

Yhdistys liittyi 1972 jäseneksi Suomen Suomen Luonnonsuojeluliittoon. Kun koko valtakunnan vapaaehtoinen luonnonsuojelutoiminta organisoitiin uudelleen, oli Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistys perustamassa 1979 Pohjois-Savon Luonnonsuojelupiiriä. Perustamisesta lähtien on FT Eero Antikainen ollut piirin varapuheenjohtajana. Main ollen yhdistys on nykyisin Suomen Luonnonsuojeluliiton jäsen Pohjois-Savon Luonnonsuojelupiirin kautta.

Yhdistyksen jäsenistö

Jo alunperin oli tarkoitus saada yhuistys kaikkien luonnosta kiinnostuneiden ihmisten yhdyssiteeksi Ylä-Savossa. Näin on tapahtunutkin. Yhuistykseen jäseninä on sekä ammattibiologeja että harrastajia mitä erilaisimilta elämän aloilta.

Toimintaa aloitettaessa 1952 oli yhuistyksessä 13 perustajajäsentä. 1972 oli jäsenmäärä 58, ja tällä hetkellä on yhuistyksessä jäseniä 160. Jäsenistä on Iisalmen kaupungista 157 ja muista Ylä-Savon kunnista 23.

Yhuistyksellä on kaksi kunniajäsentä: ent. mv. Martti Savolainen ja Eeva Savolainen sekä yksi yhteisöjäsen Lions Club Iisalmi.

Viimeiset vuodet on yhuistyksen jäsenmäärä pysynyt suunnilleen samansuuruisena, vaikka yhuistyksen toiminta-alueelle on 1979 perustettu kaksi uutta luontoyhdistystä, nimittäin Kiuruveden Luonnonsuojeluyhuistus ja Sonkajärven Luonto. Kehitys kulkeekin pienempiä paikallisyhdistyksiä kohti. Iisalmen Luonnon Ystävien Yhuistus on ollut mukana edelläänainittujen paikallisyhdistysten perustamisessa. Monet yhuistykseemme vanhat jäsenet Kiuruvedellä ja Sonkajärvellä ovat kuitenkin halunneet pysyä Iisalmen Luonnon Ystävien yhuistyksen jäsenenä.

Yhdistyksen toimintaa:

Yhdistyksen aktiivijäsenet toimivat jaostossa, jota on ollut seuraavat:

- Julkaisu- ja tietoisuusjaosto
- Kustajaosto
- Kasvi- jaosto
- Lintujaosto
- Sieni- jaosto
- Hyönteisjaosto
- Nisakasjaosto
- Kuvausjaosto

Julkaisu- ja tietoisuusjaosto on huolehtinut yhteydenpidosta yhdessä sihteerin kanssa. Ajankohtaisista luontoasioista on julkaistu kirjoituksia

Iisalmen Sanomissa, Salmettaressa ja Savon Sanomissa. Iisalmen Sanomissa on pääasiassa yhdistyksen voimin toimitettu pari kertaa kuussa erikoista Luonto-palstaa.

Yhdistyksen jäsenet Eero Antikainen, Uolevi Skarèn, Matti Tallgren, Viljo Åberg, A.J.Huuskonen ja Kai Jäderholm ovat julkaisseet tutkimuksiaan Kuopion luonnonystävien toimittamassa Savon Luonnossa ja muissakin alan lehdissä. Useina vuosina on Savon Luonnossa ollut yksi numero nimeltään Iisalmeista ja yleensä Ylä-Savosta.

Yhdistyksen puolesta oli jo varhain herännyt ajatus saada Iisalmeen biologinen museo, ja asiasta oli tehty esityksiä Iisalmen kaupungille 1974. Iisalmen kaupunki antoi yhdistyksen käyttöön 1978 korvauksetta kaupungin väestösuojasta n.s. järjestytoimiston tilat, joihin voitiin sijoittaa yhdistyksen luontokokoelmat. Sinne on yhdistyksen varoilla saatu valttämättömmät kalusteet ja Licens Club Iisalmen lahjoittamana kolme lintukaappia ja kivinäytekaappi. Luontomuseon tilat ovat erittäin ohtaat nykyisille vaatimattomillekin kokoelmille.

Iisalmen kaupunki perusti 1981 erikoisen Luontomuseokysymystä selvittävän toimikunnan, jossa yhdistyksen edustajina ovat olleet Eero Antikainen, ja Matti Tallgren. Toimikunta on tehnyt esityksen järvimuseon perustamiseksi Iisalmeen.

Kasvijaosto on puheenjohtajansa A.J.Huuskonen johdolla selvittänyt ja kerännyt aineistoa Iisalmen kasviluetteloa varten. Tarkoitukseen saatiin 1977 Pohjois-Savon kulttuurirahastolta avustusta 2500,- mk, mikä määrä on käytetty pääasiassa kasviston kenttätutkimuksiin.

Yhdistyksen kasvikokoelmia varten on hankittu nykyisiin luontomuseotiloihin kaksi kasvikaappia, jotka kuitenkin ovat jo täysin riittämättömät yhdistyksen kasvikokoelmia varten. Kasvinäytteet, joita nykyisin on jo n. 3000 kpl, on saatu lahjoituksina monilta henkilöiltä sekä osaksi itse kerätty. A.J.Huuskonen ja Matti Tallgrenin toimesta on kokoelmiin

saatu myös kasvinvaihdotoiminnan tuloksena mielenkiintoista ulkomaista kasvistoa. Yhdistyksen kasvikokoelma kuuluu Helsingin yliop. :n julkaisemaan luetteloon Suomen kasvikokoelmista.

Lintujaoston jäsenet ovat suorittaneet linnuston seurantaa ja rengastusta (Antikainen, Laasanen, Järnfors) sekä tutkimustoimintaa (Antikainen, Jäderholm). Ohjelmaan on kuulunut myös yleisölle tarkoitettut linturetket. Yhdistyksen luontomuseon lintukokoelmaa on jatkuvasti kartutettu.

Nisäkäsaaston puheenjohtaja Volevi Skarén on suorittanut laajaa tutkimus- ja julkaisu toimintaa. ~~Museon~~ Museon nisäkäkokoelmia on niinkään kartutettu. Talvisin on suotettu retkeilyjä jälkien tutkimisen merkeissä.

Yhdistys on pitänyt aina muutaman vuoden välein sieniesitelmä- ja näyttelytilaisuuksia. Viimeksi sellainen oli syksyllä 1981, jolloin oli harvinaisen hyvä sienivuosi, mistä johtuen kiinnostuskin sieniin oli kova. Näyttelyssä kävi yli 500 henkilöä.

Kivijaoston toimesta on museotiloihin saatu kivikokoelma, jota on kartutettu tehdyillä kiviretkillä.

Luonnon- ja ympäristönsuojelua varten yhdistyksellä ei ole eri jaostoa, vaan asiat on hoidettu hallituksessa. Näin jo senkin vuoksi, että luonnon- ja ympäristönsuojelua ei pidä karsinoida, vaan se tulisi ottaa huomioon kaikessa toiminnassa. Tällä tavoin saadaan asioiden käsittelyyn mukaan myös erilaisia näkemyksiä. Suurimpia asioita valmistelemaan on kutakin tapausta varten tarpeen vaatiessa valittu työryhmä.

Yhdistys on tehnyt aloitteita luonnon- ja ympäristönsuojeluasioissa/ ^{sekä} antanut viranomaisille lausuntoja luontoa läheisesti koskevista suunnitelmista. Tällaisia lausuntoja on annettu Pohjois-Savon seutukaavaliitolle seutukaava- luonnoksista ja Iisalmen kaupungille yleiskaavakysymyksistä ja muistakin kaava-asioista ympäristönsuojelua kannalta. Edelleen on annettu lausuntoja Vesiensuojelu- ja käyttöasioissa vesihallitukselle ja vesipiirille.

Yhdistyksellä on edustaja seuraavissa toimikunnissa:

- Kuopion luonnon ympäristönsuojelun neuvottelukunta (Eero Antikainen, varalla Matti Tallgren)
- Kiurujokitoimikunta (Viljo Åberg)
- Onki- ja Poroveden säännöstelymääräysten uusimisen neuvottelukunta (Viljo Åberg)
- Iisalmen reitin yläosan vesiensuojelusuunnitelman neuvottelukunta (Viljo Åberg)

Yhdistyksen jäsenet Eero Antikainen ja Viljo Åberg ovat olleet mukana yhdistyksen edustajina kaupungin asettamassa toimikunnassa, joka laati ehdotuksen luonnonsuojelulain mukaan rauhoitettavista kohteista Iisalmen kaupungissa.

Yhdistyksestä on ollut mukana Matti Tallgren, Eero Antikainen ja Viljo Åberg suunnittelemassa ja toteuttamassa Paloisvuoren luontopolun 1979-1980.

Yhdistys on hoitanut seuraavat luonnonsuojelulain mukaiset vapaaehtoiset rauhoitusasiat:

- Pörsänmäen valkovuokkoalueen (3.2 ha) rauhoitus/maanomistajan mv. Martti ja Eeva Savolaisen hakemuksesta. 19,3
- Sikokallion alueen (4.5 ha) rauhoitus 1977 maanomistajan Iisalmen Ladun hakemuksesta.
- Leppirannan rantalentosalueen rauhoitus 1982 maanomistajan A. J. Huuskosen hakemuksesta.
- Alunperin yhdistyksen tekemästä aloitteesta on tie- ja vesirakennushallitus rauhoittanut 1980 Kiurujoessa olevan valtion omistaman Niskasaaren viime vuosina toimintansa on Iisalmen Luonnon Ystäväin Yhdistys rahoittanut jäsenmaksuilla, jonka suuruus tänä vuonna on ollut 25,- mk. Siitä on kuitenkin ^(vuodessa) ~~mk.~~ Siitä on kuitenkin yhdistys saanut käyttöönsä vain 10,- mk, kun Luonnonsuojeluliitolle menee 10,- mk ja Luonnonsuojelupiirille 5,- mk. Liiton maksulla saadaan jokaiselle jäsenelle järjestölehti Luonnonsuojeluväki. Perhejäsenen jäsenmaksu

on ollut 5:- mk ja yhteisjäsenen 200:- mk. Varoja on hankittu myös myymällä luonnonsuojelumateriaalia. Iisalmen kaupunki on ~~xxxxxxx~~ tukenut yhdistystä luovuttamalla luonnontalalla toiminta- ja luontokokoukset tilat korvauksetta väestösuojasta sekä avustamalla vuosittain toimintaa 600:- markalla. Myös joitain yksityisiä lahjoituksia on saatu.

Vähällä rahalla, mutta paljoilla vapaaehtoisella työllä on Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistys ollut kuluneen 30 vuoden aikana monessa mukana. Se on toiminut yhdyssiteenä luonnontutkijoille, luonnonhädäntäjille sekä luonnon- ja ympäristönsuojelijoille, joille kaikille on yhteistä yksi asia, suuri kiinnostus luontoon.

VALKOVUOKON LEHDELLÄ

Eero Antikainen

Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistyksen tunnuskasvi valkovuokko viettää suurimman osan ajastaan varsin piileskelevänä elämässä. Sen maavarret suikertelevat mahevan maan sisällä ja levittäytyvät jos suinkin uusille kasvupaikoille. Kun olosuhteet sitten keuhkolla ovat oivalliset, nähdään Pörsänmäen rinteillä valkoinen kukkameri vihreine, uusia orgaanisia aineita tuottavine lehtineen.

Oikeastaan valkovuokko kertoo aika paljon tämän ajan IILY:n ulkoisista puitteista ja toiminnasta.

IILYY on todella suurimman osan vuotuisesta toiminta-ajastaan maanalainen suikertelija. Se harjoittaa hiljeistä harrastustoimintaa. Sen väliaikaiset toimitilat ovat maan, oikeammin kallion alla, Apteekkimäen väestönsuojassa. Yhdistys on niistä Iisalmen kaupungille ylen kiitollinen. Vuodesta 1977 ne ovat palvelleet seuran luontokokoelmien, pienkokouksien, hallituksen istuntojen ja kerhoiltojen kokoontumispaikkana. Ténne on myös voitu siirtää välttämättömin materiaali ja osa kokoelmista, vaikka esimerkiksi osa kasvinkokoelmista lienee vielä yksityiskohteissa. Näistä tiloistaan käsin IILYY:n toiminta on suikerrellut moniin suuntiin. Yhdistyksen piirissä toimii yli puolenkymmentä jaostoa, joiden harrastusaktiiviteetti on tunnettua muuallakin kuin Iisalnessa.

Mutta vuokon elinvaiheisiinhan kuuluu vääjäämättömästi myös tunkeutuminen maanpinnalle. Sieltä se nähdään ja se itsekin näkee avarammin, saa elinvoimaa. Juuri tässä luontokysymyksessä edellä mainittu pitänee niin ikään paikkansa.

Kuten muistettane, ajatus iisalmelaisesta luontokokoelmasta ja myöhemmin mahdollisesta museosta virisi yhdistyksen piirissä 1970-luvun puolivälissä. Tehtiin oikein koko hallituksen voimalla audiessi kaupunginjohtajan puheille ja jätettiin esitys.

Jo tässä vaiheessa pidettiin tärkeinä vakinaisten tilojen saamista kaupungista - ja tietenkin maanpöytästä. Ajatuksissa pyöri jopa kirjasto- ja kulttuuritalo. Eikä vain ajatuksissa, vaan myös esityksissä. Tähän kulttuuritaloon ei ainakaan suunnitelmassa kelpuutettu Luonnon Ystäviä. Liekö ollut luottamuksen puutetta ILYY:n resursseihin vai eikö luonnonharrastus- ja ympäristösuojelu olekaan kulttuurista?

Syksyllä 1981 Iisalmissa pidettiin sitten ns. luontomuseoseminääri, jossa olivat kutsuttuina asiantuntijoina Kuopion Museon johtaja, FT Matti Haapasaari, FT Eino Savolainen ja preparaattori Osma Liimatainen. Myös Iisalmen kaupunki oli edustettuna. Seminaarin tärkeimpiin päätöksiin kuului, että esitettävisiin kaupunginhallitukselle erityisen museotoimikunnan perustamista luontomuseota suunnittelemaan ja toteuttamaan. Kaupunginhallitus hyväksyi esityksen ja toimikuntaan tuli edustus paitsi ILYY:stä (kaksi jäsentä) myös TekV:istä ja Kulttuurilautakunnasta sekä koulutoimen puolelta. Toimikunta on tehnyt mm. vierailun Kuopion Museoon, lähettänyt edustajansa valtakunnalliseen museoseminääriin, neuvotellut Museoviraston kanssa ja tehnyt useita esityksiä kaupunginhallitukselle.

Vaikka toimikunnan työ on vasta alullaan, voitane näin ILYY:n juhlan kunniaksi raportoida lyhyesti esityksen yleiset suuntaviivat eli ns. ideat.

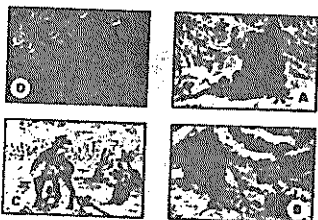
Keskeisenä kohtana on, että Valtion Virastotalon valmistuttua ja nykyisen poliisilaitoksen sekä Raatihuoneen tilojen vapauduttua, saataisiin viimeainituista rakennuksista kokoelma-, kokoontumis- ja laboratoriotilat ILYY:lle. Tiloihin rakennettaisiin Iisalmen Järvimuseo, joka keskittyisi veden ekosysteemin esittelyyn; onhan tyypillistä, että Järvi-Suomessa on järviä! Eikä unohdettaisi kalastusta, ei vähiten Urho Kekkosen ja Juhani Ahon kalavälineitä. Ahon kalastusvälineitä on jo Suomen Urheilukalastajain Liitto luvannut Iisalmen Järvimuseolle. Kun sitten UKK:n laatan tekona olisi muutakin kuin vanhaa lautta, ja toivoa voi, että liikuivat Iisalmen läpi hurauttelijat pysähtyisivät maassamme ainutlaatuisista Järvimuseota ja sen ainutlaatuisia kalastusvälineitä katsomaan.

Huolimatta luontokokoelmien olemassaolosta Raatihuoneen keski-osa voitaisiin varata kaupungin kaavailemaan edustuskäyttöön ja pitkä eteinen kiertäviä näyttelyitä varten kuin myös Iisalmen Kameran esillepanoille. Samalla IILYY saisi kauan kaipaamaansa kokous- ja varastointi- sekä laborointitilat. Mutta IILYY:hän ei näistä asioista itse päästä.

Kun IILYY nyt siirtyy neljännelle vuosikymmenelleen, se toivoo, että kaupungin tulo- ja menoarvioesitykseen varattaisiin suuria luontokokoelman rakentamista varten ja tilat myönnettäisiin sekä saneerattaisiin tarkoitusta vastaaviksi. Se varmasti loisi entistä paremmat mahdollisuudet "maan pinnalta" tapahtuvalle, aktiiviselle ja iisalmelaisten luontonälkää ja tarpeita tyydyttävälle palvelulle.

Oltaisiin jo valkovuokon lehdellä!

=====

20. Luonto-Liiton talvikortit

Joulukortiksi Mantsi Rapelin maalaamat 4 väripostikorttia 5 mk/stj. Kuvia A ja B saatavissa myös taitettuina kirjekuorineen hintaan 2,50 mk/kpl. Kortteissa ei ole valmiiksi painettuna Joulutervhdyistä, joten ne sopivat muuhunkin talviseen muistamiseen.

Suomen Luonnonsuojelun Tuki Oy
Nervanderinkatu 11
00100 Helsinki 10, puh. 90-406262

Sivumyymälät:

Hakaniemen ylijhalli
00530 Helsinki 53
puh. 90-753 2580

Läntinen Rantakatu 21
20100 Turku 10
puh. 921-19909

Murtokatu 1
33100 Tampere 10
puh. 931-115 715
Kajaaninkatu 13
90100 Oulu 10
puh. 981-220 279

Suomen Luonnonsuojelun Tuki Oy on vapaehtoisten, valtakunnallisten luonnon- ja ympäristönsuojelijajärjestöjen (Suomen luonnonsuojeluliitto r.y., Luonto-Liitto r.y. ja Natur och Miljö r.f.) omistama myynti- ja kustannusyhtiö. Sen tehtävänä on tuottaa ja levittää luonnonsuojelua edistävää valistusmateriaalia ja hankkia varoja vapaaehtoiselle luonnonsuojelutoiminnalle.

Niihin kolmeenkymmeneen vuoteen, jotka tänään täyttyvät Iisalmen Luonnon Ystävien toiminnassa, sisältyy merkittävää toimintaa myös nimenomaan nuorten parissa. Toisaalta ovat monet nuoret luonnonharrastajat olleet mukana Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistyksen toiminnassa ja toisaalta juhliva yhdistys on aina pyrkinyt herättämään kiinnostusta ja harrastusta luontoon nimenomaan nuorissa.

Luonnonläheisyys jo sinänsä on opettanut seutumme nuoria suhtautumaan luontoon oikein. Erityisesti tämä on painottunut maatalouselinkeinon vuoksi; edelleen vaikuttamassa ovat olleet koulu ja monet yhteisöt. Näistä voisi korostaa erikoisesti partiolippukuntia, joiden luontoretket jo ennen viime sotia suuntautuivat innokkaan partiojohtajan, Yrjö Kärkkäisen johdolla mm. Iisaareen ja Sonkajärven Toivakolle. Luontoa on sivuttu merkittävästi metsästysyhdistysten, 4H-kerhojen ja Seurakuntanuorten tilaisuuksissa. Iisalmen kamerayhdistykset ovat opastaneet nuoria nimenomaan myös luontokuvauksessa sekä omissa tilaisuuksissaan että opastajina nuorten kursseilla esim. Juho Kainulaisen tietoja ja taitoja hyväksi käyttäen. Tänä päivänä korostavat Iisalmissa luontoa nuorille varsin naisten luontoyhdistysten ohessa etenkin Iisalmen Kaupungin Nuorisolautakunta innokkaan lintututkijan, nuorisotoimenjohtaja Jaakko Laasasen myötä, Iisalmen Latu, Adventtikirkon Nuorisoyhdistys ja ETRA.

Puolangan retkeilyllä, toukokuussa 1976, tutkitaan poronkalloa Saperdan puheenjohtajan, Kai Jäderholmin opastuksella.

Runsainta ja hedelmällisintä on luonnonharrastus kuitenkin ollut nuorten omien varsinaisten luontoyhdistysten piirissä. Näistä ensimmäinen perustettiin silloisen Iisalmen Lyseon (Iisalmen Lukio nykyisin) piirissä. Jo pitkään oli innokkaasti harrastettu nimenomaan lintuja ja hyönteisiä, kerätty huomattavia kokoelmiakin ja täytetty eläimiä oppilaiden keskuudessa. Perustava kokous oli 9.10.1959. SOTKA-nimen alussa saanut yhdistys valittiin perustajapuheenjohtajakseen Erkki Kohosen ja sihteerikseen Pertti Salon. Muuta vetäjiä olivat mm. Pertti Huttunen, Timo ja Teppo Korhonen, Seppo Hatva ja Juhani Kauhamaa. Ensimmäiseksi kuraattoriksi valittiin lehtori Seppo Surola, jota seurasivat edelleen Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistyksessäkin vaikuttaneet lehtorit Matti Tallgren, Aimo Samola, Eeva-Aaarina Lahti ja Heikki Niemenmaa. Sittenmain SAPERDA-nimellä tunnettu kerho suoritti ansioakasta paikallistutkimusta mm. Sikokallion, Ahmonjärven ja Tismion tienoilla. Järjestettiin kursseja, ruokittiin lintuja, suoritettiin talvilintulaskentoja, avattiin harrastusnäyttelyitä, myös julkisia, jne. koulujen luontokerhojen yhteiselimen, Luontoliiton toimintaankin otettiin näkyvästi osaa mm. näyttelyillä, tutkimuksilla ja julkaisulla. Järjestettiin pä kerran Luontoliiton talvipäivät Iisalmen Lyseolla.

Pitkiä opettavaisia retkeilyjä suoritettiin 1960-luvulla mm. Nilsiänsä Piisalle, Liminka, Hailuotoon jne, edellisiin montakin perättäistä kertaa. Kerhovierailujen kohteina olivat mm. Pyhäsalmi ja Kuopio. Kerhon luontokasvatuksen hedelmät ovat näkyneet monissa luontoammatin valinneissa kerhon kasvateissa kuten väitöskirjan laatineissa Pertti Huttusessa ja Esa Rannassa sekä edelleen mm. Luontoliiton kultamerkkityön Pänninsaaren nisäkkäistä tehneessä Martti Hahtolassa, Veikko ja Heikki Kauhasessa ja Risto Cajanderissa ja monissa muissa.

Vuonna 1962 perustettiin Iisalmen Tyttölyseon (Juhani Ahon koulu nykyisin) piirissä Luontokerho NATURA. Sen puuhatyttöjä olivat mm. Hilppa Remes, Pirjo Heikkinen, Anneli Leppänen, Raili Ryytänen, Riitta Kätkönen, Eeva-Liisa Ehrholtz ja Mailis Janatuinen. Ensimmäinen kuraattori, Lehtori Eini Tallgren joutui alussa osanottajarunsauden vuoksi pitämään "vuorolukuakin" kerhossa. Jatkossa toimivat kuraattoreina tohtorit Uolevi Skaren ja Eero Antikainen. Kerhon kaukoretkeilyt ulottuivat 1960-luvulla mm. Piisalle, Saariselälle, Sodankylän Koitilaistuntureille ja Kuhmoon, jossa ohjattua pikkunisäkästutkimusta jatkettiin vuosia. Kerho julkaisi Natura-lehteä. Natura-kerhon kasvateista ovat luontoammatin valinneet mm. Helena Niemi, Pirkkoliina Amperla, Sinikka Ryhänen, Eija Ranta, Eeva-Liisa Ehrholtz ja Eeva Kuhlman.

Yhteistyötä SAPERDA- ja NATURA-kerhojen kesken oli ollut jo puoli vuosikymmentä kun vuonna 1970 päätettiin yhtyä yhdeksi luontokerhoksi nimellä SAPERDA. Tällöin olivat kerhojen puheenjohtajina Saperdassa Samuli Nikkanen ja Naturassa Eeva Kuhlman, joka sitten valittiin yhdistyneiden kerhojen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi. Uuden kerhon ensimmäinen kuraattori oli Heikki Niemenmaa. Häntä seurasi Saperdan oma kasvatti, lehtori Heikki

Eräs sapeera-kerhon suosituimmista retkimaisemista on aina ollut suo. kurkien tähyilijä epämuikavassa paikassaan.

Kauhanen, jonka aikana erityisesti luonnonsuojelu ja luontovalokuvaus tulivat toiminnassa voimakkaasti esiin. Tällöin myös tiivistyi yhteistyö "emoyhdistyksen" lisälmen Luonnon Ystävien Yhdistyksen kanssa. Niinpä ILYY:llä ja Saperdalla oli yhteinen harrastusnäyttely ILYY:n 25-vuotisjuhlan yhteydessä. Pohjoisten lintujärvien välisellä kannaksella oli parina vuonna yhteinen lintuhavainnointiasemakin. Merkittävästi paransi yhteistyötä se, että ILYY nimetytti Saperdasta yhden edustajan hallitukseensa. Tätä kautta toimivat merkittävästi ILYY:nkin piirissä Saperdan monet puheenjohtajat kuten Kai Jäderholm, Riitta-Liisa Eskelinen, Eeva-Liisa Riekkinen, Juha Hirvilampi ja viimeksi Lassi Tallgren. 1970- ja 1980-luvun alun toimintakohteista Saperdassa mainittakoon mm. akvaarioiden ja terraarioiden hoito kouluissa, monipuolinen kurssitoiminta (valokuvaus-, pikkunisäkäs-, lintu-, perhos- ja jälkikurssit), ja luontomateriaalin valmistus (pöntöt, ruokintalaudat jne.). Saperda-lehti on vakinaistunut. Kerho on perustanut oman lintuhavainnointiaseman Kesimmäisen järven rannalle. Vuosittain on tehty monia retkeilyjä sekä tuttuihin

että tuntemattomampiin maisemiin, mm. jälleen Pisalle, Hailuotoon-Siikajoelle, Keski-Kohjanmaan jokiseutuun, Puolangalle, Sotkamon Hiidenporttiin, Tiilikkaan, Uuran Holiin Jyrkälle, Rokuan harjualueelle Utajärvelle, Kuhmoon ja Lohtajalle. Useimmilla retkillä on oltu yhdessä ILYY:n ja Lisälmen Kaupungin Nuorisolautakunnan kanssa. Retkillä on ollut perusteellinen luonto-ohjelma ja retken tulokset on koottu Saperda-lehteen sekä näyttelyihin. Toimintaa on pyritty ulottamaan ulkomaillekin. Niinpä tänä kesänä 1982 oltiin omalta osalta järjestämässä saksalaisnuorten luontoiltaa, kesällä 1978 opastettiin kansainvälisessä Lionsien nuorisoleiriä Tiilikalla ja ensi kesänä ulottunee oma retkeily Norjaan asti? Saperdan toiminta Luontoliitossa tapahtuu tätä nykyä Luontoliiton Savo-Karjalan piirin kautta. Sen luontoleirejä on hyödynnetty. Sen kokouksissa on käyty ja sitä tietä vaikutettu. Vilkkainta on yhteistoiminta muiden luontokerhojen kanssa ollut suunnissa Sonkajärvi, Pielavesi ja Kuopio.

Kun Luontokerho Saperda luo katsettaan tulevaisuuteen sen kannustimina ovat yhä lisääntyvä hätä luonnon vähenemisestä ja ihmisen vastuuttomuudesta tulevia sukupolvia ajatellen. Se on huomannut myös tiedon määrän liiasta kasvusta kouluopetuksessa johtuvan luonnonmotivaation heikentymisen nuorten luonnontuntemuksessa, erityisesti lajien tuntemuksessa. Se on huomannut myös eri ikäisten ihmisten loitontumisen toisistaan jne. Lähiaikojen toimintasuunnitelmissa yritetään vähentää edellisten ikäviä sairauksia Lisälmessä mm. lisäämällä ja kiinteyttämällä yhteistyötä ILYY:n suuntaan ja toisaalta mm. muihin nuorten järjestöihin (hedelmällisesti tämä sujunee nuorisolautakunnan koordinoimana), pyrkimällä saamaan nuoria mukaan jo ala-asteellakin (lasten kerho?), lisäämällä tutkimustoimintaa, lisäämällä oman kotiseudun rakkautta jäsenissään (oma-metsä-projekti) ja muissa ihmisissä (oma luontopolku kiinteänä kotiseutumuseolle?) jne.

Kerho haluaa katkaista osaltaan myös sitä juopaa, joka luonnonharrastuksella ja luonnontutkimuksella (ammattityönä) yhä selvempänä on. Kun kerho vuonna 1984 viettää omaa juhlaansa (25 vuotta), se ehkä näkee osan suunnitelmistaan toteutuvan. Kerho onnittelee "emoaan" IILY:tä tänään.

3. Saperda-kerhon leimassa "taapertaa" Saperda tyyliteltyä (Saperda on erään kovakuoriaisen, haapsasen, nimi).

PÄÄSTÄISTEN KUTISTUMINEN - SOPEUTUMA TALVEEN

KAI JÄDERHOLM

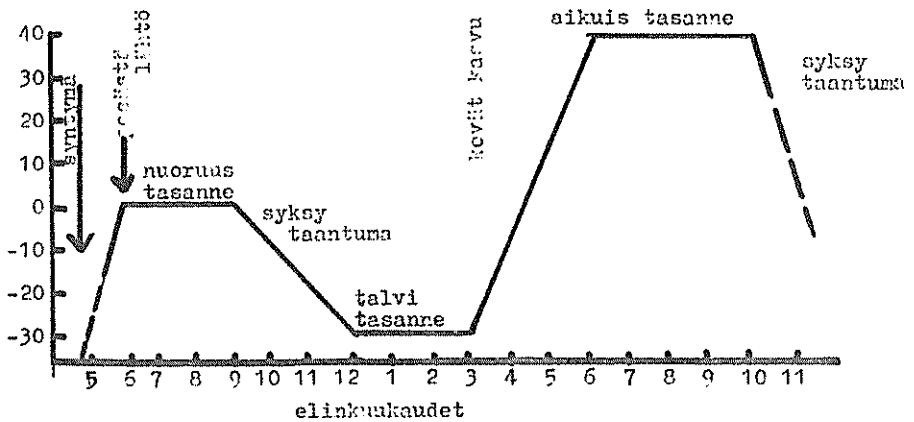
Pieni pitkäkukkainen karvakerä vilistää pitkin hankea ja katoaa nopeasti pienestä pyöreästä aukosta hangen alle. Tarkkaillessani ympäristöä huomaan samanlaisia aukkoja ja juoksujälkiä runsaasti. Kyseinen vilistelijä oli päästäisen, mutta mitenkä nämä pienet hyönteissyöjät selviävät talvesta?

Nisäkkäillä on erilaisia tapoja selviytyä talvesta: karhu, supikoira ja mäyrä nukkuvat talviunta, horroksessa ovat lepakot, siili, koivu- ja tammihiiri, oravat, majava sekä vesimyyrä puolestaan keräävät syksyisin huomattavia määriä ravintoa talvivarastoihin, jne (katso Eläinmaailma N 1 1980). Päästäiset ovat ainoa hyönteissyöjätyhmä, joka on aktiivinen talvellakin, siili on talvihorroksessa ja maamyyrä pysyttelee maan uuneissa routarajan alapuolella. Päästäiset ovat kehittäneet ^{erään} varsinkin ominaisen tavan taistella talvista kylmyyttä ja ravinnon niukkuutta vastaan - ne kutistuvat.

Puolalainen prof. Dehnel totesi ensimmäisenä vuonna 1949 Sorex-suvun päästäisten kallon korkeuksien vaihtelevan vuodenaikojen mukaan. Mikroskooppi tutkimukset osoittivat kutistumisen syyksi ns. luunsyöjäsolut, jotka syksyisin sulattavat kalloluita liittymissaumojen kohdalta. Nämä syöjäsolut häviävät maaliskuuhun mennessä, milloin alkaa luun uudis- muodostus samoihin kohteisiin. Tämä kevätkasvu palauttaa kallon koon entiselleen.

Kutistumista ei tapahdu ainoastaan kalloluissa, muun muassa suomalainen apul.prof. Hyvärinen on tutkinut päästämisten pituuden vaihteluita ja todennut selkärangan kutistuvan ja samalla koko eläimen lyhenevän tavalla. Myös sisäelimissä on havaittu vuodenaikaismuuteluja. Painon talvi- alenemisen on todettu johtuvan pääasiassa kudosten vesipitoisuuden laskusta. Eri maantieteellisillä alueilla on todettu eroja siten, että pohjoisilla ja itäisillä kannoilla kutistuminen on suurempaa kuin eteläisillä ja läntisillä.

Tämä kutistumisilmiö on tyypillinen vain Sorex- ja Neomys-suvun päästämille ts. kaikille maassamme esiintyvillä päästämille. Keski- ja Etelä-Euroopassa esiintyvällä Crocidura-suvulla ei kutistumista enää tapahdu. Kutistuminen lienee siis sopeutumista elämään pohjoisilla alueilla, missä vuodenaikaisvaihtelut ovat suuria.

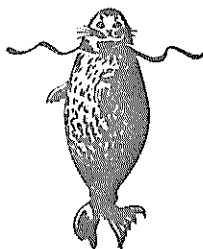

Metsäpäästämisen kehitys syntymän jälkeen. (Pucek 1970 mukaan)
(Y-akselilla keskimääräinen kallon ja ruumiinmittojen sekä sisäelinten painon muutokset prosentteina.)

ZYY:n luontokokoukseen

*avoimena joulukuun alk. -
päivinä klo 12-16*

1983

**Suomen
Luonnonsuojeluliitto ry**

TOIMISTO

Perämiehenkatu 11 A 8,
00150 Helsinki 15
puh. (90) 642 881 maanantaista
perjantaihin klo 8.30–16.15, kesä-
kuukausina klo 8.30–15.30

Esko Joutsamo, pääsihteeri
Ismo Tuormaa, tiedotussihteeri
Kyllikki Jokela, taloussihteeri
Hannu Penttilä, suunnittelusihteeri
Outi Pärnänen, julkaisusihteeri
Tiina Toivanen-Toikka, kanslisti
Tiina Viitanen, toimistoharjoittelija
Terho Poutanen, järjestösihteeri

LUONNONSUOJELU- KESKUKSET

**Varsinais-Suomen
Luonnonsuojelukeskus**
Läntinen Rantakatu 21,
20100 Turku 10, puh. (921) 19909
Jouko Högmänder,
toiminnanjohtaja

**Pohjois-Pohjanmaan Luonnonsuo-
jelukeskus**
Kajaaninkatu 13, 90100 Oulu 10,
puh. (981) 15 828
Kimmo Kaakinen, piirisihteeri

**Pirkanmaan Luonnonsuojelu-
keskus**
Murtokatu 1, 33100 Tampere 10,
puh. (931) 115 715
Seija Rouhinen, piirisihteeri

Saimaan Luonnonsuojelukeskus
Linnoitus Rak 18, 53900 Lappeen-
ranta 90, puh. (953) 17 358
Pertti Sillahti, piirisihteeri

**Lapin
Luonnonsuojelukeskus**
Vanha kunnantalo, Jäämerentie 9,
99600 Sodankylä, puh. (993) 11738.
Anna-Liisa Sippola, piirisihteeri

**Uudenmaan
Luonnonsuojelukeskus**
Nervanderinkatu 11 E, 00100 Hel-
sinki 10,
puh. (90) 497 018.
Tuula Honkanen, piirisihteeri
Inkeri Vähä-Piikkiö, Helsingin
lsy:n järjestösihteeri

OK-OPINTOKESKUS

Mariankatu 12,
00170 Helsinki 17
puh. (90) 176633

SUOMEN LUONNON- SUOJELUN SÄÄTIÖ

puh. (90) 642 881/säätiön asiamies

SUOMEN LUONNON- SUOJELUN TUKI OY

Nervanderinkatu 11,
00100 Helsinki 10
puh. (90) 406 262
Postimyyntiä koko maahan
Sivumyymälät Varsinais-Suomen,
Pohjois-Pohjanmaan ja Pirkanmaan
Luonnonsuojelukeskuksissa sekä
Hakaniemen hallissa Helsingissä.